

KAM S MÝTEM?

Milan Balabán

Lze skoncovat s *mýtem* a se vším, co s mýtem bezprostředně souvisí? Je „svět mýtu“ vsutku natolik uzavřen člověku (post)moderní doby, že žádné duchovně validní navázání na něj není holt možné? (Myslí si to filosof první třídy L. Hejdánek?) Nebo naopak reprezentuje mýtus konstantní, dobovým rozměrem neodsunutelnou položku, bez níž se duchovní rozcvičování lidské duše neobejde? Připomeňme, že podle nezanedbatelného Jasperse je mýtus *šifrou transcendence*. Zmíňme výrazně pozitivní hodnocení mýtu u kulturně košatého a odvážnými soudy proslulého Jana Patočky.

V každém případě zůstává na bojišti *jazyk mýtu* notoricky přecházející v jazyk poezie všech dob (srv. poezii takového O. Březiny). Proč se jinak tak racionálně zasmušilý Heidegger přivinul tak úzce k hellénským veršům Hölderlinovým?

Není dostatečně signifikantní, že se řecké filosofii *nepodařilo* (plně) likvidovat mýtus a že (platónské) vykovávání *pojmu* zaústilo (leckde) v jakýsi nový mýtus (svět idejí)? Není příznačné (ne-li přízračné), že, jak se zdá, ztroskotal velkolepý demytologizační podnik Bultmannův, který byl exegeticko-historicky tak jasnozřivý? Bultmann předpokládal třípatrový vesmír a vykupitelský mýtus i eschatologii rozvíjené v dimenzi historicko-apokalyptické. Bultmann to byl, kdo se pokusil oddělit (a rozdělit) mytický jazyk od Řeči evangelia, formu, která je zajisté dobová, od obsahu, který mol a rez doby nekazí. Ale vysvlékneme-li Evangelium z „mytického roucha“, popatříme tváři v tvář podivné pseudoracionalizaci evangelijní zvěsti. Kam oko pohlédne jen jakési ideostruktury (ovšem v reformačně theologické zbroji). Bez výrazu nastrádaného mýtem se nutně (?) mjíme *hloubkou*, z níž Kérygma vyrůstá. Otevřeme Pandořinu skříňku – a všecko, oč se můžeme opřít, kamsi odletí. Nebo bylo otevření Pandořina pytle *dějinně nezbytné* – proto, aby v tom saku zůstalo to jediné, *na čem záleží* a v čem všechno leží, totiž: *naděje*? Míří LvH k tomuhle?

Bible Židů i křesťanů používá *svobodně* mýtu i historie, majíc obojí za extrémní polohy lidského pomyšlování (spíše než myšlení), obojí v jistém smyslu nereálné, a proto vhodné k uchopení toho, co je *dějinné*.

Myslím tu na tu dějinnost, jež znamená *providencializaci historie*, zprozřetelnění konvergující k Eschatu.

Je tu však ještě *Bonhoefer*. Byl to on, kdo usoudil, že *Bultmann* byl ve svém odmytičování poselství Evangelia dost radikální. Bultmann, míní Bonhoeffer, odsunul energickou rukou mýtus, aby dal slovo Slovu evangelia. Ale poradil si Bultmann s náboženstvím, z něhož mýtus vyrostl? Pochopil, že Evangelium reprezentuje *nenáboženství*, a možná protináboženství? Že i *náboženství duchovní dějiny* člověka a lidstva odzvonily? „Nicht nur ‚mythologische‘ Begriffe wie Wunder, Himmelfahrt etc. (...), sondern die ‚religiösen‘ Begriffe schlechthin sind problematisch“ (z dopisu 5.5. 1944). Konkrétně: „Nicht der religiöse Akt macht den Christen, sondern das Teilnehmen am Leiden Gottes im weltlichen Leben“ (z dopisu 18.7.44). „Was bedeutet in der Religionslosigkeit der Kultus und das Gebet?“ (z dopisu 30.4. 1944). Což nelze pochopit, že teprve MILOST a SOLIDARITA (s Kristem a jeho malými bratry) jsou tím skutečným transcendentnem? Což nám Starý zákon zrovna nevnučuje, že Hospodinovo vysvobození izraelského či judského lidu se účinně a nesmazatelně vkresluje do terénu našich dějin – v nepřehlédnutelném kontrastu s egyptskými (či babylónskými) mýty, jež přesvědčovaly náboženského člověka své doby, že plné a naprosté oproštění od všech smrtí vezdejší existence nastane až v postmortálnu?

Ale má Bonhoeffer pravdu? Neukázalo se dost zřetelně, že náboženství je konstantním „vepsáním“ do „fenoménu člověk“? Neukázaly všechny pseudoreligiózní a paralegiózní, a přitom jakoby reálpolitické „výšiny z vazby“ v tomto století (bolševismus, nacismus), že člověk *potřebuje náboženství* – ovšem náboženství nikoli „pravé“, nýbrž vskutku osvobozující, a tedy otevřené Pravdě a jejímu aktování? Není snad nezbytná *nová interpretace mýtu*, interpretace – nikoli likvidace? Nebo se projevují už tímto položením otázky jako noeticky úchylný? Nevím, to vědí bozi. Nebo Bůh? Nebo Hospodin – *sama Pravda*?

Plyňtež tedy řeči filosofů a theologů, a nezapomeňtež, prosím, že vaše studie nejsou určeny jen pěti vyvoleným. Mýtus (náboženství) byl široce sdělný. Kdy se stane sdělnou filosofie? Sdělnou, ne populistickou, pro „všechn lid“ – jako bylo sdělné ono Světlo, za nímž spěchali pastýři na betlémských horách.